

Jernalder

Vidste du... at der nogle gange var krig i jernalderen?

Hvad ved vi?

Jernalderen var den tid, der kom efter bronzealderen. Den sidste del af jernalderen kaldes vikingetid.

For 2500 til 1000 år siden var der jernalder i Danmark.

Jernalderen kaldes sådan, fordi man på den tid begyndte at lave jern.

Jernet var stærkere til våben og redskaber end bronze og flint. Jern var også noget, man kunne skaffe i moserme tæt på.

Menneskene begyndte at rykke sammen i landsbyer. De boede i gårde med langhuse og flere små udhuse.

Jernalderfolkene var dygtige landmænd, og de holdt køer, får, geder, grise og heste. De første høns og katte kom til Danmark i jernalderen.

Hvor ved vi det fra?

Vi har fundet jernalderfolkernes grave og landsbyer. Vi har også fundet mange af deres ting og spor efter deres religion og deres krige.

Jernalderens ting dukker op rigtig mange steder, når vi graver i jorden. Vi kan finde spor efter deres landsbyer, og vi kan finde deres begravelser. De fik tit mange gaver med i graven.

I jernalderen ofrede de tit til guderne. Både ting, dyr og mennesker kunne blive ofret.

Vi ved også, at de nogle gange førte krig og bagefter ofrede fjendens våben i moser.

Vi ved det, fordi vi har fundet ting i moserne.

Se film

Se filmen "Jernalderen" på www.møde-med-oldtiden.dk.

Her ser du en tegning af en kvinde, der er begravet. Hun har fået mad med sig i graven.

Tegning: Julie Lolk

Jern

Vidste du...at der skal mere end 100 kilo myremalm til for at få 1 kg jern?

Myremalm

Hvad ved vi?

I jernalderen fik man jern fra myremalm. Myremalmen hentede man i moserne tæt på, hvor man boede.

Jernet blev lavet af myremalm, som man gravede op af moserne. Myremalmen blev varmet i lerovne for at smelte snavset væk. Det tog flere dage. Til sidst var der kun rent jern tilbage. Så kunne smeden gå i gang.

Med jernet kunne smeden lave skarpe redskaber og våben.

Jern var et nyt materiale for jernalderfolket. Med jern kunne de lave skarpe og hårde redskaber og våben.

Jernalderens smed varmede jernet op. Når det var blevet meget varmt, slog han på det med en hammer. På den måde kunne han forme det til en kniv, en økse eller et sværd.

Hvor ved vi det fra?

Vi ved, jernalderfolket brugte jern, fordi vi har fundet deres redskaber og våben af jern.

Vi finder for eksempel redskaber og våben af jern i jernalderfolkets grave. Høvdingen fik sit smukke jernsværd med, mens den almindelige bonde fik sin jernkniv med.

Vi har fundet spor efter de ovne, jernalderfolket brugte til at lave jern i.

Vi ved, at de selv kunne lave jern. Det ved vi, fordi vi har fundet spor efter de ovne, de har brugt til at omdanne myremalm til jern. Ovnene stod udenfor landsbyerne for at undgå faren for brand.

Se film

Hør børnene i Faktaboksen fortælle om jernet i filmen "Jernalderen" på minuttal [1:55-3:39] på www.møde-med-oldtiden.dk.

Hvordan tror du, verden ville se ud uden jern?

Ulv

Vidste du...at ulven er stamfar til hunden?

Tegning: Julie Lolk

Hvad ved vi?

Ulven har levet vildt i Danmark fra stenalderen og frem til den blev udryddet i 1813. Men i dag er der igen nogle få vilde ulve i Danmark.

Ulve har levet vildt i skoven siden stenalderen. Mange er bange for ulve, men faktisk er ulven stamfar til vores bedste ven – hunden!

Det er sikkert begyndt med, at mennesker er begyndt at fodre ulvene. På den måde blev ulvene tamme nok til at kunne hjælpe menneskene med jagten.

Ulve bliver op til 1 m høje, 1-1,5 m lange og vejer 30-80 kg.

Hvor ved vi det fra?

Vi har fundet knogler fra ulve. Ved hjælp af DNA kan man se forskel på hund og ulv.

Knogler fra ulve kendes helt fra den tidlige jægerstenalder. Mens nogle ulve udviklede sig til hunde, blev andre ved med at være vilde ulve.

Vi har fundet knogler, tænder og klør fra ulve, som stammer fra bronze- og jernalderen. Fra jernalderen har vi også fundet billeder af ulve på ting af bronze, sølv og guld.

Forskere undersøger noget, der hedder DNA. Det er småbitte "byggesten", som alt levende består af. På DNA fra knogler kan de se, om der er tale om en hund eller en ulv.

Gundestrupkarret fra Himmerland

Ulv!

Høne

Vidste du...at hønen var et eksotisk dyr i jernalderen?

Tegning: Julie Lolk

Hvad ved vi?

Du synes sikkert, at høns er lige så almindelige som grise, køer og får. Men de kom meget senere end de andre husdyr.

De første høns kom til Danmark med folk, der havde besøgt Romerriget langt mod syd. Folk i Danmark syntes, at næsten alt, der kom fra Romerriget, var meget spændende. Den person, som kom med den første skøre fugl, hønen, har sikkert været dagens helt!

Nu var der æg hver dag, uden at man skulle ud i skoven og lede efter æg fra vilde fugle.

Hvor ved vi det fra?

Vi har fundet knogler fra høns på bopladser fra jernalderen.

Sjældne gange kan vi finde knogler fra høns og haner på bopladser fra jernalderen. Men det er først fra middelalderen, at vi begynder at finde mange af dem.

Det tyder på, at høns var ret sjældne og eksotiske i jernalderen.

Kan du tegne de forbavsede jernalderbønder, der første gang ser en høne?

Kat

Vidste du...at katten først kom til Danmark i jernalderen?

Tegning: Julie Lolk

Hvad ved vi?

Vildkatten har levet i Danmark siden stenalderen. Men de første tamkatter kom til landet sydfra i jernalderen.

Det var først i jernalderen, at folk herhjemme fik øjnene op for den lille muse-jæger.

De første katter blev medbragt fra Sydeuropa. Det var sikkert af folk, der havde set, hvordan man kunne knytte katter til sig og få hjælp til at beskytte sit lager med korn mod rotter og mus.

Måske syntes de også, at det var hyggeligt, når katten lå på skødet og spandt.

Hvor ved vi det fra?

Fra Danmark finder vi knogler fra tamme katter sammen med ting fra jernalderen.

Vi finder aldrig knogler fra tamkatter sammen med ting fra sten- og bronzealder. Derfor ved vi, at de tamme katter først kom til landet i jernalderen.

Tamme katter kender vi helt fra oldtidens Egypten.

Her ved vi, at katter var et helligt dyr, og at egypterne kunne finde på at lave kattermumier. Vi kender også smukke kattesulpturer fra Egypten.

Har du selv en kat derhjemme?

